

Innspill fra Nasjonalt lesesenter til Lesekommisjonen

Nasjonalt lesesenter er et forskningssenter ved [Fakultet for utdanningsvitenskap og humaniora](#) ved Universitetet i Stavanger (UiS) og et nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning med [mandat fra Kunnskapsdepartementet](#). Vi takker for muligheten til å gi innspill til lesekommisjonen, og ser fram til framleggelsen av kommisjonens anbefalinger.

Følgende innspill inneholder både faglige begrunnede råd til ulike aktører i utdanningsfeltet, og områder vi vil oppfordre kommisjonen til å omtale og vurdere å utvikle råd for.

Råd om hvordan **barnehagen** kan bidra til å utvikle barnas lese lyst, lese glede og språk:

- **Les med alle barna hver dag og gi rom for samtalen**
Lesing begynner med språk, og lesing bidrar klart til språkutvikling innen vokabular, språkforståelse, narrativ forståelse m.m. for både ett- og flerspråklige barn (Dowdall m.fl., 2020; Grøver m.fl., 2020; Tunkiel & Bus, 2022; Zhou m.fl., 2025). Særlig stor effekt har det når voksne og barn snakker om det som blir lest (Montag, 2019). Lesing i barnehagen gir også tidlige erfaringer med skriftspråk som gir grunnlag for senere lese- og skriveutvikling (Furnes, 2018; Lenhart m.fl., 2022) og jo mer eksponering, jo bedre utbytte får barna (Stangeland m.fl., in review).
- **Ha tilgang til gode og relevante bøker i barnehagen for hele barnegruppen.**
Lesing av bildebøker er ofte barnas første møte med kunst og kultur (Rhedin, 2001). Lesing gir estetiske opplevelser (Øines, 2019) og høytlesing for hele barnegruppen gir felles kulturelle referanser som et springbrett til samhandling og lek (Fodstad & Tunkiel, 2025; Stangeland m.fl., 2025). Dette skaper glede i møte med litteratur og positive opplevelser som får barna til å etterspør mer lesing (Hoel m.fl., 2025). For at dette skal skje må barna ha tilgang til relevante bøker og få erfaringer med lesing (Bjorvand m.fl., 2025). Det finnes mange gode samarbeid mellom barnehager og bibliotek som bidrar til økt tilgang til relevant kvalitetslitteratur. Likevel gjelder dette ikke alle barnehager, og det er derfor nødvendig å utvikle flere ordninger som kan sikre barnehagene et variert og godt litteraturtilfang.

- **Etabler systemer som sikrer at alle barn blir lest for hver dag og at noen i personalet får tid til å holde bokutvalget i barnehagen oppdatert og relevant.**

Lesing i barnehagen er ofte spontan og initiert av barna selv (Hoel m.fl., 2025) og i barnehager som mangler rutiner for lesing, leses det lite sammen med barna (Stangeland m.fl., 2025). Dette kan tyde på at barnehager mangler systemer som sikrer at alle barn i barnehager blir lest for (Mitchell & Hoel, 2025) og at bokutvalget i barnehagen er oppdatert og relevant (Bjorvand m.fl., 2025).

- **Gå i dialog med foreldre om lesing, og tilby råd om hva og hvordan lese sammen med barna.**

Ikke alle barn får erfaringer med lesing hjemme (Stangeland m.fl., 2024), noe som synes igjen i barnehagen (Hoel m.fl., 2025). Når de samme bøkene som leses i barnehagen også leses hjemme, bidrar dette til barnas språkutvikling (Grøver m.fl., 2020). Samarbeid med foreldre om lesing er dermed en god inngang til å fremme lesing både hjemme og i barnehagen.

Råd til **barnehageeiere** om hvordan de kan jobbe strategisk og helhetlig med lesing, blant annet i samarbeid med kultursektoren:

- **Barnehageeiere bør legge tydelige føringer for at lesing er en prioritert og integrert del av barnehagens pedagogiske virksomhet og sikre at barnehagene har systemer og rutiner som ivaretar at alle barn får delta i daglige, felles leseaktiviteter.**

Lesing i barnehagen er ofte spontan og initiert av barna selv (Hoel m.fl., 2025) og i barnehager som mangler rutiner for lesing, leses det lite sammen med barna (Stangeland m.fl., 2025). Dette kan tyde på at barnehager mangler systemer som sikrer at alle barn i barnehager blir lest for (Mitchell & Hoel, 2025) og at bokutvalget i barnehagen er oppdatert og relevant (Bjorvand m.fl., 2025). For å støtte endringsarbeid er ledelsen viktig både med tanke på å gi en retning via tydelige prioriteringer og ved å støtte arbeidet (Roland & Ertesvåg, 2018).

- **Barnehageeiere bør prioritere tid og økonomiske ressurser slik at barnehagene har et oppdatert, mangfoldig og relevant bokutvalg, forvaltet av personale med tydelig ansvar for dette.**

Råd til **foreldre** i barnehagen:

- **Les for barnet ditt hver dag og snakk om det dere leser.**

Å lese sammen hjemme kan styrke bånd mellom foreldre og barn og gir felles opplevelser (Canfield m.fl., 2020), samtidig som det bidrar til barnets språkutvikling og senere leseutvikling (Dowdall m.fl., 2020; Lenhart m.fl., 2022, Tunkiel & Bus, 2022; Zhou m.fl., 2025). Særlig viktig er det å snakke sammen om det en leser (Montag, 2019).

- **Etabler rutiner for lesing hjemme.**
I hjem der det er etablerte rutiner for lesing, leses det mer (Stangeland, m.fl., 2023).
- **Snakk med barnehagen om lesing, og be om tips til bøker og ulike måter å lese på.**
Når de samme bøkene som leses i barnehagen også leses hjemme, uavhengig av språk, bidrar dette til barnas språkutvikling (Grøver, m.fl., 2020). Samarbeid med barnehagen om lesing er dermed en god inngang til å fremme lesing både hjemme og i barnehagen.

Råd til skoler om beste praksiser for leseopplæring som bidrar til utvikling av språk, leselyst og leseferdigheter, slik at alle elever, uavhengig av nivå, får den støtten og de utfordringene de trenger:

Spesifikt om begynneropplæringen i lesing:

- Lesekommisjonen bør være tydelig på at god begynneropplæring handler både om å lære bokstavene og om å oppdage hva lesingen brukes til. Elevene lærer bokstavene best når de får bruke dem til å lese og skrive noe som gir mening.
- Systematisk arbeid med bokstaver og språkløder gir elevene tilgang til lesekode, og lærere i begynneropplæringen må ha kunnskap om lydmetoden, og hvordan og hvorfor den er den sikreste veien inn i lesingen. Samtidig som det arbeides med å utvikle elevenes fonologiske bevissthet og gi elevene tilgang til bokstavene, må elevene også få rike anledninger til selv å ta bokstavene i bruk i meningsfulle sammenhenger. Kombinering av mening og mestring bygger motivasjon.
- Lærerne bør videre være bevisst betydningen av eksplisitt undervisning, og hvordan de kan gjøre lesingen synlig gjennom modellering.
- Høytlesing, språklek og samtaler om tekst er viktige deler av leseopplæringen.

God leseopplæring i hele skoleløpet:

- **Sett av tid til lesing**
For å utvikle leseferdighet og -motivasjon, må det settes av tid til at elevene får lese og bli lest for, både for opplevelsens skyld og i fagene, som en vei til kunnskap. Elevene må få rike muligheter til å utforske og arbeide med tekster i ulike sammenhenger. Det må også gis tid til at lærerne kan utvikle og fordype seg i arbeidet med lesing i profesjonelle fellesskap. Når barn og unge i mindre grad leser på egen hånd, blir fellesskap i skolen desto mer viktig for å sikre at alle får erfaring med å engasjere seg i lengre og sammenhengende tekster.
- **Legg vekt på engasjement og meningsfull lesing i leseopplæringen**
For at elevene skal forstå og lære av det de leser, må de få mulighet til å engasjere

seg i tekster og tekstarbeid. Relevans, mestring, tilhørighet og medvirkning er viktige forutsetninger for å skape slikt engasjement. Når lesing inngår i meningsfulle sammenhenger – knyttet både til faglig relevante temaer og selvvalgt litteratur – øker motivasjon og forståelse. Et variert og rikt teksttilfang er derfor avgjørende.

- **Tren på å utvikle utholdenhet i lesing**

For å kunne fordype seg i tekster over tid, trengs utholdenhet i lesing – det vi kan kalle *lesekondis*. Begrepet beskriver evnen til å lese lengre og mer sammenhengende tekster, og til å opprettholde oppmerksomheten uten å bli avbrutt av distraksjoner. Lesekondis er ikke en ferdighet man enten har eller ikke har, men noe som kan utvikles gjennom trening og tilrettelegging. Når elevene får mulighet til å lese lengre tekster ut fra et tydelig formål og opplever at de mestrer dette, styrkes både mestringsfølelse, leseforståelse og engasjement i lesingen.

- **Skap gode rammer for arbeid med lesing**

For å fremme leseferdighet og lesemotivasjon er det avgjørende at elevene har tilgang til gode og innbydende skolebibliotek og andre lese miljøer med oppdatert, variert og relevant litteratur. For å utnytte potensialet som ligger i slike miljøer, er rutiner for samarbeid mellom lærere, ledelse og ansvarlig for skolebibliotek en viktig forutsetning. Elevene bør møte et rikt utvalg av tekster med ulike tematikk og vanskegrad, og få tid og rom til å lese og bli lest for, samtale om og arbeide videre med tekstene. Dette bidrar både til leseferdighet og utholdenhet i lesing.

Lesing er en nøkkel til livslang læring og til aktiv deltakelse i samfunnet på en kritisk og reflektert måte. Flere elever enn tidligere trenger ekstra støtte i sin leseutvikling, og det vil være spesielt avgjørende å få løftet denne gruppen. For alle barn og unge, uavhengig av ferdigheter og motivasjon, vil tid brukt på lesing, arbeid med lesekondis og engasjerende møter med tekster i fellesskap være avgjørende.

Råd til skoleledere

- **Skoleledere bør se arbeidet med lesing som et langsiktig organisasjonsutviklingsarbeid**

For å oppnå varige forbedringer i elevenes leseferdigheter er det ikke tilstrekkelig å ta i bruk nye programmer, ressurser eller kompetansehevingstiltak. Skoleledere må sørge for at utviklingsarbeid knyttet til lesing inngår i skolens langsiktige organisasjonsutvikling. Dette innebærer å prioritere noen få satsingsområder over tid, legge til rette for kollektiv kompetanseutvikling og følge opp hvordan tiltakene omsettes til praksis i klasserommene.

Mange lærere opplever at utviklingsarbeidet i skolen preges av stadig nye initiativer, uten at tidligere satsinger får tid til å sette seg eller evalueres før nye tiltak innføres. Arbeid med lesing krever kontinuitet, systematisk oppfølging og tid til å utvikle og

forankre praksis. Skoleledere bør derfor være tilbakeholdne med å innføre nye tiltak før eksisterende satsinger er implementert, evaluert og videreutviklet.

Kompetanseutvikling bør i størst mulig grad organiseres som kollektive læringsprosesser fremfor tiltak rettet mot enkeltlærere. Dersom kun enkelte lærere deltar på kurs eller opplæring uten at kunnskapen forankres i skolens profesjonsfellesskap, er det mindre sannsynlig at satsingen fører til endret praksis på skolenivå. Skoleledere bør legge til rette for strukturer som gjør at ny kunnskap deles, prøves ut, diskuteres og videreutvikles i hele personalet.

- **Skoleleder bør sørge for at resultater fra kartlegginger, prøver og annen undervisningsvurdering blir analysert og brukt systematisk i skolens utviklingsarbeid.**

Data bør brukes til å identifisere utfordringer, evaluere tiltak og justere undervisningen, både på individ-, klasse- og skolenivå. Dette forutsetter at skoleledere har kompetanse til å tolke resultatene og til å lede pedagogiske diskusjoner om hva resultatene betyr for skolens praksis.

Råd til **skoleeiere** om hvordan de kan jobbe strategisk og helhetlig med lesing:

- **Skoleeier bør sørge for at skoleleder prioriterer tid i skolens profesjonsfellesskap til å drøfte og videreutvikle skolens arbeid med lesing og leseundervisning.**
- **Skoleeier bør sikre at lesing får kontinuerlig oppmerksomhet og at rektor og lærere utvikler et læringsmiljø med høye forventninger til elevens prestasjoner.**
Skoler med høye forventninger til elevenes læring skårer signifikant bedre i lesing enn skoler med middels forventninger. PIRLS 2021 viser en nedgang i både norske læreres og rektors vurdering av skolens vektlegging av skolefaglige prestasjoner (Strand & Knudsen, 2024). Mange lærere rapporterer også om at skoler mangler systematikk i arbeidet med lesing.
- **Skoleeiere og skoleledere bør ha kunnskap om kartlegging**
Kartlegging er en forutsetning for å få oversikt over barn og elevers ferdigheter, og for å følge utviklingen deres over tid. Allerede i barnehagen er det viktig å følge med på barnas språkutvikling, både for å støtte deres kommunikasjon og for å legge grunnlaget for videre læring. I skolen er det særlig viktig å følge med på elevenes språk- og leseutvikling for å kunne gi god undervisningsvurdering og for å fange opp elever som kan få utfordringer med språk og lesing. Det er en rekke ulike kartleggingsverktøy tilgjengelig i markedet, med varierende kvalitet. Lesekommisjonen kan gjerne komme med anbefalinger om kartleggingsmateriell,

med vekt på at når man velger å bruke kartleggingsverktøy må disse være av høy kvalitet, med tydelig informasjon om validitet og reliabilitet.

- **Bruk av forskningsbaserte ressurser og program**

Det er utviklet en rekke ulike verktøy og ressurser med mål om å støtte skoler og lærere i arbeidet med lesing. Lesekommisjonen kan gjerne hjelpe skoleeiere med å navigere blant alle programmene som tilbys, ved å gi råd om at ressurser skoler tar i bruk bør være forskningsbaserte, og at skoleeier og skoleleder må følge opp at implementering følger anbefalingene. [På Sporet](#), [Les for meg](#) og [Engasjer](#) er eksempler på ressurser utviklet som resultat av NFR-prosjekt.

Råd til lærerutdanningene og tilbydere av etter- og videreutdanning om hvilken kompetanse studenter og lærere trenger:

- **Lesepraktiser i barnehagen bør integreres i undervisningen i barnehagelærerutdanningene nasjonalt.**

Høytlesing i barnehagen er per i dag ikke en integrert del av rammeplanen for barnehagelærerutdanningene (Kunnskapsdepartementet, 2025), og det er dermed opp til den enkelte institusjon hvorvidt og hvordan dette blir inkludert i grunnutdanningen. Dersom lesing og gode lesepraktiser skal få plass i barnehagen, må høytlesing og lesepraktiser være et tydelig definert område i utdanningen.

- **Utdanningen må gi studentene kompetanse i hvordan jobbe strukturert og systematisk med lesing sammen med mangfoldige barnegrupper.**

Det er flere kvalifiseringsveier inn i læreryrket der det ikke er gitt at alle studentene lærer om hvordan legge til rette for lesing og tekstarbeid i fagene (grunnskolelærerutdanning 5-10, PPU, lektorprogram). Alle lærere vil ha behov for kunnskap om lesing som grunnleggende ferdighet i fag, tilpasset leseopplæring og tiltak for elever med høyfrekvente lese- og skrivevansker.

- **Studenter og lærere trenger god kompetanse i begynneropplæring og hvordan de kan støtte elever som opplever utfordringer med lesing.**

Det innbefatter bl.a. metodekunnskap og hvordan lydmetoden kan kombineres med meningsfylt og tilpasset lese- og skriveundervisning, samt høytlesing. PIRLS 2021 viste at for mange lærere venter og ser når elever henger etter i lesing (Mossige mfl., 2024). Studenter og lærere må få den kompetansen som trengs for å hjelpe elever som strever med lesing. De trenger kompetanse på tidlig innsats, hvordan fange opp elever som har utfordringer med lesing og skriving og hvordan man kan støtte elever når vansker oppdages.

Råd til nasjonale utdanningsmyndigheter:

- **Ny felles rammeplan for lærerutdanning må sikre at nyutdanna lærere har forskningsbasert kunnskap om lesing og leseopplæring.**
Nyutdanna lærere må ha forskningsbasert kompetanse på lese- og skriveutvikling, inngående kunnskap om metoder i begynneropplæringen i lesing og skiving, inkludert tidlig innsats, lese- og skrivevansker, kartlegging og tiltak. De må også ha kompetanse på tekstvalg, høytlesing, arbeid med litteratur i klasserommet og undervisning som fremmer leseforståelse og lesemotivasjon.
- I *Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* kommer det ikke frem hvor viktig gode rutiner for lesing er for å sikre at alle barn blir inkludert, og det står heller ikke noe hvor ofte barn bør delta i leseaktiviteter. **Råd: Forslag til ny formulering i Rammeplanen: Alle barn skal delta i leseaktiviteter i barnehagen hver dag.**
- Høytlesing blir ikke nevnt i gjeldende forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanning (Kunnskapsdepartementet, 2025) og er kun nevnt på ferdighetsnivå i Nasjonale retningslinjer for barnehagelærerutdanning, under læringsutbytte for kunnskapsområdet Språk, tekst og matematikk (Universitets- og høyskolerådet, 2018). **Råd: Kunnskap om lesing og gode lesepraksiser i barnehagen må tydelig integreres i rammeplan for barnehagelærerutdanningene nasjonalt.**
- **Legg til rette for videreutdanning** av ressurslærere / utviklingslærere i lesing. System for kompetanse- og karriereutvikling for ansatte i barnehage og skole (SKK) slår fast at «Individuell og kollektiv kompetanseutvikling skal ses i sammenheng» og at spesialiserte roller og funksjoner kan styrke kvalitetsarbeidet og det profesjonelle læringsfellesskapet innenfor et fag- eller arbeidsområde. Ressurslærere/ utviklingslærere i lesing kan ha en nøkkelrolle i å drive faglig utviklingsarbeid både i ordningen for kollektiv kompetanseutvikling og i oppfølgingsordningen.
- Selv om vi etter hvert har mye forskning, også i norsk skolekontekst, på gode tiltak og intervensjoner som kan styrke leseopplæringen, vet vi mindre om hvordan forskningsbaserte råd og anbefalinger blir fulgt opp i praksis. Det bør legges til rette for mer forskning på lesefremmende tiltak og hvordan forskningsbaserte anbefalinger eller program for leseutvikling blir gjennomført og fulgt opp i praksis over tid.

Litteraturliste:

- Bjorvand, A. M., Mitchell, M. G., Tunkiel, K. A., & Undheim, M. (2025). Bokvalg i norske barnehager-hva som leses sammen med barn og hvorfor. *Nordisk barnehageforskning*, 22(1), 28-45. <https://doi.org/10.23865/nbf.v22.582>
- Canfield, C. F., Miller, E. B., Shaw, D. S., Morris, P., Alonso, A., & Mendelsohn, A. L. (2020). Beyond language: Impacts of shared reading on parenting stress and early parent–

child relational health. *Developmental Psychology*, 56(7), 1305–1315. <https://doi.org/10.1037/dev0000940>

- Dowdall, N., Melendez-Torres, G. J., Murray, L., Gardner, F., Hartford, L., & Cooper, P. J. (2020). Shared Picture Book Reading Interventions for Child Language Development: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Child development*, 91(2), e383–e399. <https://doi.org/10.1111/cdev.13225>
- Fodstad, C. D., & Tunkiel, K. (2025). Lesing og lek i en flerspråklig barnegruppe. I C. Fodstad, T. Bjørnaas, & S. Sando (Red.), *Flerkulturelle* praksiser i barnehagen* (s. 47–62). Fagbokforlaget.
- Furnes, B. (2018). Barns skriftkunnskap og språkutvikling i barnehagen som grunnlag for tidlig lese- og skriveinnlæring i skolen. I V. Glaser, I. Størksen & M.B. Drugli (Red.), *Utvikling, lek og læring i barnehagen – forskning og praksis*. Fagbokforlaget.
- Grøver, V., Rydland, V., Gustafsson, J. E., & Snow, C. E. (2020). Shared book reading in preschool supports bilingual children's second-language learning: A cluster-randomized trial. *Child development*, 91(6), 2192–2210. DOI: [10.1111/cdev.13348](https://doi.org/10.1111/cdev.13348)
- Hoel, T., Fodstad, C., Bjorvand, A. M., & Stangeland, E. B. (2025). Om lesepraksiser i den norske barnehagen. *Nordisk barnehageforskning*, 22(1), 46–64. <https://doi.org/10.23865/nbf.v22.573>
- Kunnskapsdepartementet. (2025). *Forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanning* (FOR-2025-07-04-1447). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2025-07-04-1447>
- Lenhart, J., Suggate, S. P., & Lenhard, W. (2022). Shared-Reading Onset and Emergent Literacy Development. *Early Education and Development*, 33(4), 589–607. <https://doi.org/10.1080/10409289.2021.1915651>
- Mitchell, M. G., & Hoel, T. (2025). Leselogg som verktøy for refleksjon omkring barnehagens lesepraksiser: *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 109(4), 257–269. <https://doi.org/10.18261/npt.109.4.2>
- Montag, J. L. (2019). Differences in sentence complexity in the text of children's picture books and child-directed speech. *First language*, 39(5), 527–546. <https://doi.org/10.1177/0142723719849996>
- Mossige, M. & Lundetræ, K. (2024) [Kva kan PIRLS fortelje oss om elevar med svake leseprestasjonar og leseundervisninga dei møter?](#). I: Åse Kari H. Wagner; Hildegunn Støle, Tid for lesing! Norske tiåringers leseforståelse i PIRLS 2021. Universitetsforlaget. ISBN 9788215053240. s.145-163. DOI: [10.18261/9788215053257-24](https://doi.org/10.18261/9788215053257-24)
- Rhedin, U. (2001). *Småbarnsbilderboken och det lilla barnet*. I N. Goga & I. Mjør (Red.), *Møte mellom ord og bilde* (s. 26–49). Landslaget for norskundervisning (LNU).

- Roland, P. og Ertesvåg, S. (2018). *Implementering av endringsarbeid i barnehagen*. Gyldendal, Oslo
- Stangeland, E. B., Tunkiel, K., Hansen, J. E., Ehrlich, K., Haugstad, M. & Bus, A. (in review). *Does Shared Book Reading in the First Language at Home Enhance Second Language Skills when the Same Books are Read in the Second Language in Early Childhood Education and Care Settings? A Randomized Controlled Trial with Children Aged 3-4 Years*
- Stangeland, E. B., Bergene, A. C., & Hoel, T. (2025). Lesing sammen med hele barnegruppen på avdelingen—en studie av lesepraksiser i norske barnehager. *Nordic Journal of Literacy Research*, 11(1). <https://doi.org/10.23865/njlr.v11.6388>
- Stangeland, E. B., Campbell, J. A., Kucirkova, N., & Hoel, T. (2024). Shared book reading: a Norwegian survey of reading practices in families. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 68(6), 1304-1319. <https://doi.org/10.1080/00313831.2023.2229369>
- Tunkiel, K. A., & Bus, A. G. (2022). Digital picture books for young dual language learners: Effects of reading in the second language. *Frontiers in Education*, 7. <https://doi.org/10.3389/feduc.2022.901060>
- Universitets- og høyskolerådet. (2018). *Nasjonale retningslinjer for barnehagelærerutdanning*. <https://www.uhr.no/f/p1/i8dd41933-bff1-433c-a82c-2110165de29d/blu-nasjonale-retningslinjer-ferdig-godkjent.pdf>
- Zhou, T., Djonov, E., & Chik, A. (2025). Shared reading of picturebooks for supporting preschool children's multilingual learning: A scoping review. *International Journal of Educational Research*, 133, 102716. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2025.102716>
- Øines, A. M. (2019). De viktige bildebokvalgene – lesing av bildebøker som estetisk aktivitet i 38 barnehager. *Barn*, 37(2), 25–38. <https://doi.org/10.5324/barn.v37i2.3058>